

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Egyetemi élet 1848 előtt*

Forrás:

Farsanap: Ujság

Bp

1901. XI. 15.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

378

Hely

Idő

"184"

Személy

Helyszám

EGYETEMI ÉLET 1848 ELŐTT.

Ezelőtt 57 évvel a budapesti egyetem két évig tartó bölcsészeti tanfolyamán a mostani rendszertől teljesen eltérő szokások voltak.

A tantárgyakat latin nyelven adták elő; a magyar nyelv és irodalom tanulására hetenként pedig csak egy óra jutott. Ilyenkor Horvát István a fiatal egyetemi polgárokat ékes szavakkal arra figyelmeztette, hogy szabad idejük egy részét az anyanyelv tanulásának szentelni hazafias kötelességüknek ismerjék.

1844-ben Szaniszló kanonok (utóbb nagyváradi püspök) hittanár és egyetemi hitszónok, utána Ranolder (utóbbi veszprémi püspök) és Reisinger kegyesrendi áldozár tantárgyaikat már magyarul adták elő. Jedlik Ányos benzés pap, a fizika nagy hírű tanára, és Petzval Ottó, a felsőbb mennyiségtan tanára követték őket a magyar előadásban.

Az előadásokon, melyek reggeli 8-tól 10-ig, délután 2-től 4-ig tartottak, minden hallgatónak rendszeren meg kellett jelennie. Az elmaradottakat (abszensek-et) egy külön e célra kirendelt szegényebb sorsú tanuló (curator) — ki ezért havonként négy pengő forintot, vagyis 12 huszast kapott, — följegyezte, s ezen jegyzéket az előadás után az illető tanárnak átadta.

Kedden délután és csütörtökön egész nap nem tartottak előadásokat.

Az egyetemen tandíjat nem kellett fizetni, csak beiratáskor kívántak négy pengő forintot, de szegényebb sorsú hallgatóknak ezt is elegendték. A befolyt pénzből a «curator»-t fizették, a fölösleg pedig az egyetem pénztárába került.

Vasárnap és nagyobb ünnepnapokon a római

katholikus hitvallású tanulók az egyetemi templomban tartandó nagymisén és hitszónoklaton megjelenni kötelesek voltak. A távollevőket ismét a curator jegyezte föl. Az egyetemi templom két jobboldali oltár mellékfalain most is meglátszik ama fekete fatábla helye, melyen az egyes tanfolyamok hallgatóinak nevei fel voltak jegyezve. A templomban megjelenő hallgató neve mellé a táblába egy kis faszeget dugott s ezzel ottlétét igazolta. A templomban való hanyag megjelenést — negligentia in divinis — az iskolai év végén kiadott bizonyítvány egyik rovatába bevezették, a mi az illetőnek sok bajt és kellemetlenséget okozhatott.

A hittanár (exhortátor) előadása előtt, mely rendszeren hétfőn és pénteken 9-től 10-ig tartott, a nem katholikus hitvallású hallgatók a tanteremből eltávoztak. Azonban téli időben sok szegény sorsú hallgató szívesen maradt ülve a jól fűtött tanteremben.

A hallgatók névsorát, vagyis az úgynevezett katalógust a tanárok nagyobb része belátása szerint hetenként legalább egyszer, egy előre meg nem határozott napon felolvasta. Az ilyen-

kor ok nélkül meg nem jelent hallgatókat egyszer komolyan megintették, másodszor pedig a tanári kar elé idézve, egy- vagy kétnapi börtönre — egyetemi carcer-re — ítéltettek. A carcer-ban ülő hallgatók az egyetemi pedellustól csekély fizetésért ennalót kaphattak.

Ha valamely egyetemi tanuló többszöri megfédés és büntetés ellenére is meg nem javult, a tanári kartól «consilium abeundi»-t kapott, vagyis azt javasolták neki, hogy az egyetemből kilépve, más életpályát válasszon.

A tanár — bármely napon fölszó-lithatták feleletre, s miután ily formán senki sem tudhatta, mikor kerül rá a sor, az előadásokra figyelni és a tankönyveket forgatni kénytelen volt. Első felhívásra az illető azt felelhetette, hogy: «non sum paratus» (nem készültem el), — de másodszor e mentséget a tanár már nem fogadta el.

Minden évfolyamban két félévi általános vizsgát tartottak, a midőn a tanulók kitűnőeknek, vagyis eminenseknek, azután 1-ső, 2-ik s végre a 3-ik vagyis utolsó osztályba tartozóknak nyilvánítottak. A 2-ik osztályba jutottak pótvizsgát tehetek, de már a 3-ik osztályt kapott hallgatók a tudományos pályát rendszeren odahagyták.

Az egyetemi fegyelem elég szigorú, sőt bizonyos tekintetben túlszigorú volt. A gyakran kávéházakba, korezmákba és színházakba járó tanulókat szemmel tartották, sőt oly nyilvános helyek is voltak, melyekbe egyetemi polgár nem járhatott. Ilyen volt például a «Hét választó fejedelem»-hez címzett korezma, a Váci-utczában (a mostani Nemzeti szálloda helyén), a «Két pisztoly» című kávéház, stb.

Egészen véve a budapesti egyetemi fiatalság erkölcsi magaviselete mindenkor kifogástalan volt. Midőn 1848 márczius 15-ike után néhány héttel fegyvert kellett fogni, a tantermek látogatóinak túlnyomó többsége a táborba vonult és csak a bénák, betegek, meg azok maradtak hátra, kiknél a bátorság hiányzott, bár ilyen alig akadt a sok közt.